

קווים מנחים להוראה לקראת החזרה ללימודים

חלק 1: איך לתכנן ולהתאים את הקורס לסמסטר הקרוב?

1.1 התאמת הסילבוס ומיקוד תכני הקורס

- 1. הגדרת נושאי היסוד בקורס.** מומלץ לעבור על הסילבוס ולהגדיר את נושאי היסוד שמהווים את ליבת הלימוד בקורס (והם תנאי לקורסי המשך) ואילו נושאים הם בדרגת חשיבות משנית. כדאי לשקול לוותר על נושאים שהם בגדר העשרה או העמקה לא חיונית שמראש מיועדת לשכבה מצומצמת של תלמידים בכיתה. הגדרת נושאי הליבה ונושאי המשנה תסייע בביצוע התאמת תכני הקורס לסמסטר מקוצר (11 שבועות) ולקשיים הצפויים ללומדים בעקבות אירועי התקופה. חשוב לצמצם תכנים ולא לנסות לדחוס את אותו חומר לימוד בסמסטר מקוצר. **ראו תבנית סילבוס מותאם לתשפ"ד.**
- 2. שיקוף השינויים שבוצעו בסילבוס.** יש לפרסם את הסילבוס החדש במודל. חשוב לשקף לסטודנטים את השינויים שבוצעו וכך להבהיר להם כיצד יוכלו לעמוד במשימה של הצלחה בקורס בתנאים שנוצרו. כדאי להציג בסילבוס ובמודל את פריסת חומר הלימוד בסמסטר הקרוב לפי שבועות, מה יילמד בכל שיעור. ניתן לדוגמה לסמן על גבי הסילבוס המקורי אילו תכנים לא יילמדו הסמסטר (תכנים שבסמסטר הקרוב הם תכני רשות) ובדרך זו גם לעדכן בנוגע לביצוע השינויים וגם לאפשר (במידת האפשר) לסטודנטים המעוניינים בכך להשלים באופן עצמאי, כהעשרה, את התוכן שלא ייכלל בקורס בסמסטר המקוצר.
- 3. הגדרת הידע המוקדם שנדרש לשיעור.** כדאי להגדיר באתר הקורס את הנושאים שכדאי לרענן, מושגים, עקרונות שנלמדו בקורסים קודמים והם חשובים להבנת החומר של השיעור.
- 4. נושאים מציפים רגשית (טריגרים).** כדאי לבחון מחדש את תכני הקורס ולשקול אילו תכנים עלולים להוות טריגר לסטודנטים ולסטודנטיות שחוו את אירועי התקופה האחרונים כטראומה. מדובר באירועים שיכולים לגרום לסטודנטים לחיות מחדש אירועים טראומטיים ולפגוע בוויסות הרגשי. ככל שניתן, אנו מציעים להרחיק את הנושאים הנלמדים מההתרחשויות האחרונות. לצורך כך אפשר להשתמש בדוגמאות מהקשרים אחרים מבחינת הזמן והמקום.
- 5. נושאים שנויים במחלוקת.** אנו מציעים במידת האפשר להימנע מעיסוק מכוון בנושאים נפיצים שעלולים לחדד את המתח בין קבוצות שונות בכיתה. עם זאת, בקורסים בהם נושאים טעונים הם חלק אינהרנטי בקורס עלינו לתכנן את השיעורים באופן מותאים. ראו התייחסות מפורטת בסעיף 2.3 במדריך זה.

1.2 הרחבת מגוון משאבי הלימוד (הקלטות ועוד)

עלינו להיערך למצב שבו סטודנטים וסטודנטיות יעדרו מהלימודים עקב מילואים או קושי להתמיד בהגעה לכיתה בשל חוויות טראומטיות. אחרים יתקשו להתרכז לאורך כל השיעור. נוכל לסייע לתלמידים באמצעות גיוון הזדמנויות הלמידה. אנו ממליצים:

1. להקליט סרטונים עם תכני ההרצאות: מומלץ להכין סרטונים המציגים הסברים של נושאי יסוד בקורס או סיכומים של עיקרי הרעיונות שנלמדים בכל שיעור. אם אין אפשרות להקליט מראש ניתן להעלות לאתר המודל הקלטות משנים קודמות. **הנחיות:**

- [כיצד לפרסם באתר המודל הקלטות משנים קודמות?](#)
- [כיצד לשתף חברת סגל בסרטון שהקלטתי?](#)
- [כיצד לערוך סרטונים במודל? הסבר, סרטון](#)
- [הנחיות לניהול אתר המודל](#)
- [הנחיות ליצירת סרטונים אפקטיביים](#)

2. להקליט את השיעורים במהלך הסמסטר. [הנחיות להקלטת שיעורים](#). במקרה של תקלה טכנית, על המרצה לספק חלופה לשיעור - עריכה של הקלטה משנה קודמת אם רלוונטי או הקלטת השיעור פעם נוספת.

3. להקליט סרטונים של הדגמת פתרון תרגילים, הדגמות, המחשות וכו'.

4. לתכנן פעילויות תגבור ותרגול נוספות באמצעות קבוצות למידה מונחות, סיוע של סטודנטים חזקים, תרגולים ממוחשבים וכו'. ניתן לפנות ליחידה לקידום איכות ההוראה בדואל teaching-center@bgu.ac.il או למלא בקשה [בקול הקורא](#) כדי לקבל מימון ייעודי לפעילויות שחורגות מחובות ההוראה הרגילות של סגל ההוראה.

5. לסייע בהשלמת פערי ידע והכנה לשיעור באמצעות סרטונים וחומרי קריאה.

1.3 התאמת רכיבי הערכה בקורס

1. דרישות הקורס: יש להגדיר בצורה ברורה את דרישות הקורס, המשימות ודרכי ההערכה **ולמעט בשינויים לאורך הקורס**. יש לייצר תחושת וודאות ולהימנע ככל האפשר משינויים תוך כדי תנועה.

2. חלוקה למספר מטלות ומשימות: כדי להפחית מתח וחרדה כדאי להחליף אירועי הערכה בסיכון גבוה (כמו מבחן אמצע בעל משקל גדול לציון הסופי) לכמה מטלות ומשימות שמשקלן קטן יותר. כדאי לבנות משימות מדורגות כך שסיכויי הצלחה של הסטודנטים בהתחלה יהיו טובים. בדרך זו נוכל לאפשר לסטודנטים ולסטודנטיות לפתח תחושת הצלחה, מסוגלות ויכולת מעקב אחר הלמידה.

3. תקופת מבחנים מצומצמת. בהתאם למתווה שפורסם אורך הבחינות לא יעלה על שעתיים. יש להתאים את הבחינות למתווה זה ולשקף זאת לסטודנטים. יש לציין בסילבוס את פורמט הבחינה ולפרסם דוגמה למבחן המקוצר. ניתן לקחת מבחן משנים קודמות ולהוריד סעיפים למשל.

4. **הערכה חלופית.** כדאי לשקול לבצע הערכה חלופית במקום מבחן במקרים שאפשר ללא פגיעה ברמה האקדמית. הערכה חלופית יכולה להיות עבודה מסכמת, מצגת, פרויקט וכו'. חשוב לשקף מראש לסטודנטים את המחווה להערכת העבודה.
5. **איזון בעומס:** חשוב, במידת האפשר, לתאם את מועדי המטלות בין קורסים שנלמדים באותו שנתון ואת כמות המבחנים והעבודות המסכמות כדי ליצור איזון בעומס לאורך הסמסטר.
6. **מילואים.** יש לפרסם באתר המחולל כיצד משרתי המילואים ישלימו חובות בקורס וכיצד יחושב הציון שלהם במידה שמילאו חובות חלקיות (זה נכון בכל שנה אבל מצריך חשיבה חדשה השנה). מי שמשרת תקופה כלשהי במהלך סמסטר א', רשאי להגיש את כל העבודות בסוף בסמסטר. יש לתת מועד לעניין זה ולפרסמו לסטודנטים. השנה אנחנו מאפשרים לתת הערכה חלופית **שונה** למשרתי המילואים, כלומר גם בקורס עם בחינה סופית, ניתן יהיה לקבוע הערכה אחרת למי שעשה מספר גדול של ימי מילואים בסמסטר. גם על זה יש לתת את הדעת ולפרסם לפחות את האפשרות אם היא נשקלת.

1.4 קבלת משוב על תהליך ההוראה והלמידה

1. **העברת משוב ב-2-3 שיעורים ראשונים:** אנו ממליצים לבקש מהסטודנטים משוב מהיר וקצר בסוף השיעור (מעין פתק יציאה שממלאים ב-2 הדקות האחרונות של השיעור). אפשר לשאול שאלות פתוחות ו/או סגורות על התחושות שלהם בכיתה ועל הלמידה. לדוגמא: איזה נושא מהשיעור היה לך מאתגר? או סדרת שאלות סגורות בסולם של 1 – 5 - "הדיון היום עורר בי חוסר נוחות, אני מרגיש שדעתי נשמעת בשיעור; נושאי הלימוד עוררו בי קושי להתמודד; השיח בכיתה מכבד; אני חש בנוח להשתתף; השיח בין הסטודנטים למרצה פתוח ומכבד".
2. **משוברים במהלך הסמסטר:** אנו ממליצים לתכנן שילוב של משוברים בשתי נקודות זמן לאורך הקורס. כך נוכל לקבל תמונה מכל הכיתה (ולא רק בשיח עם הוועד). חשוב להתייחס לנקודות מרכזיות שעולות במשוברים באחד השיעורים הסמוכים.

1.5 התאמת מהלך ההוראה בשיעור

- לנוכח ההערכה שסטודנטים יסבלו מקשיי ריכוז וויסות עצמי בלמידה, אנו ממליצים:
1. לבנות **שיעור דינמי** שבו עוברים בין סוגי פעילויות כך שהתפקיד של הסטודנט משתנה לאורך השיעור, והוא לא ישקע בעמדה פסיבית לאורך זמן.
  2. **לשלב יותר מהלכים אינטראקטיביים בשיעור.** לשלב סטודנטים וסטודנטיות בפיתוח של הרעיונות. גם בחלקים של פיתוח מורכב, נסו ליצור הזדמנויות לשלב את הכיתה למשל באמצעות העלאת השערות, מתן הסבר לתופעות וכדומה.
  3. **לשלב יותר פעילויות שמצריכות שליפה מהזיכרון** לאורך השיעור. פעולות כאלה נמצאו כמועילות לבניית זיכרון ארוך טווח של הלומדים. ניתן לבצע זאת [בעזרת שאלונים דיגיטליים \(wooclap\)](#) עם שאלות רב-ברירה, או תוך כדי השיחה בשיעור - לבקש מהסטודנטים להיזכר בנושאים שונים, בהגדרות, ברעיונות שנלמדו בשיעורים קודמים.
  4. **לשלב שאלות שמאפשרות ליישם** דברים שנלמדו לאורך השיעור וכך לחזק הבנה.

5. ליצור הזדמנויות לדיאלוג ישיר בין סטודנטים מחוץ למליאה: לבקש מהסטודנטים ומהסטודנטיות לחשוב בזוגות על נושא מסוים או לנסות לפתור יחד שאלה. הזדמנויות אלה יסייעו גם בתהליך בניית תחושת הסטודנט כחלק מקהילה לומדת.

חלק 2: כיצד לבנות יחסי אמון וקשר חיובי עם הסטודנטים והסטודנטיות?

2.1 המלצות לשיח ואינטראקציה עם הסטודנטים והסטודנטיות בשיעור ומחוץ לשיעור

בתקופה זו יש חשיבות גדולה במיוחד לטיפוח יחסים חיוביים בין המרצה לסטודנטים וליצור תחושת שותפות ואחריות הדדית. עלינו לפעול באופן אקטיבי כדי לבסס את ההבנה שאנחנו פועלים מתוך רצון לתמוך בהם ובלמידה שלהם ומתוך רצון לשלב אותם כחלק חשוב בחיי המחלקה. במילים פשוטות אנחנו צריכים להראות לסטודנטים ולסטודנטיות שאכפת לנו מהם, מהלמידה שלהם וממצבם. כל אחד ואחת יכולים לעשות זאת בדרכם, אבל הנה כמה הצעות:

1. **נסו ללמוד את שמות הסטודנטים.** בכיתה גדולה אפשר לשאול את הסטודנטים לשמם כשהם פונים אלינו או מדברים בשיעור כדי שנוכל להתייחס באופן אישי.
2. **הפגינו פתיחות ונגישות:** הזמינו את הסטודנטים לפנות אליכם, שאלו את הכיתה אם נדרשות שעות קבלה נוספות ובמועדים אחרים מכפי שקבעתם, השתדלו לחייך כשפונים אליכם, הקשיבו בסבלנות ואל תמהרו לענות. תנו לסטודנטים תחושה שיש לכם זמן עבורם. הגיעו לכיתה כמה דקות לפני השיעור, הביעו עניין בסטודנטים.
3. **מענה לפניות בדוא"ל:** הקפידו לענות על פניות בדוא"ל בזמן קצר ככל האפשר. עדכנו את הסטודנטים מה זמן התגובה הצפוי והקפידו עליו.
4. **תרומות הסטודנטים לשיעור:** הקפידו להתייחס לדברי הסטודנטים בשיעור, נסו להדהד את הרעיונות שלהם, לסמן את הערך של התרומה של הסטודנטים. חשבו מה יעודד אותם להשתתף.
5. **הימנעו מ-cold calling:** מוטב לא לפנות לסטודנט ישירות אם הוא לא ביקש לדבר. עדיף לפנות באופן כללי לכיתה אם רוצים להכניס עוד אנשים לשיחה.
6. **צרו הזדמנויות לשיחות ישירות בין סטודנטים** למשל באמצעות הפניית שאלה לחשיבה משותפת. השתדלו לא לנהל הכל במליאה.
7. **חשוב:** אין לבלבל בין הפגנת דאגה ואכפתיות לבין שבירת המסגרות הפורמליות. חשוב לזכור שהיחסים בין המרצה לסטודנטים הם הירארכיים ואין לחצות גבולות מקובלים.
8. **חשוב:** במקרים שבהם סטודנטים משתפים אתכם בחוויות טראומטיות או בקושי להתמודד עם המצב, חשוב להפנות אותם לקבלת ייעוץ מגורמים מקצועיים באוניברסיטה: השירות הפסיכולוגי באוניברסיטה, דיקנט הסטודנטים.
9. **נורמות לשיח כיתתי.** אנו ממליצים לקבוע יחד עם הסטודנטים נורמות לשיח כיתתי. נסחו יחד עם הכיתה הסכם שיגדיר את נורמות השיחה בכיתה. הציעו דרך להביע ביקורת, להתווכח (עם המרצה ועם סטודנטים אחרים) וללבן סוגיות. ניתן להציע מספר עקרונות יסוד ולאפשר לסטודנטים להגיב ולשכלל יחד, או לבנות הכל יחד.

10. נציגי כיתה. בקשו מהסטודנטים למנות נציגי כיתה שיהיו בדיאלוג רציף עם צוות הקורס כדי להציף תחושות וקשיים של הסטודנטים. השתדלו לבחור נציגות מגוונות חברתית.

2.2 הנחיות לשיעור הראשון ולניהול השיח בכיתה

החזרה לשגרת הוראה ולמידה עלולה להיות לא פשוטה. לנוכח הזוועות שאליהן נחשפנו, העיסוק בתכנים רבים עלול להיראות טפל. אבל ההשתקמות תצמח מהעשייה ואנחנו בקהילה האקדמית שותפים במעשינו לבניית החברה הטובה והמשגשגת שאנו מייחלים לה. עלינו לזכור זאת בשיעור הראשון ובהתייחסות שלנו לאירועים שעברנו. לא כדאי להתעלם מהאירועים, אבל צריך להיזהר מעיסוק מתמשך ומנסיון לעבד את החוויות בשיח כיתתי. ניסיון כזה עלול לעורר טראומה משנית או חזרת. צריך להתמקד בעשייה שלנו בהווה, בתקווה ובתמיכה ההדדית.

1. כדאי להתנסח בגוף ראשון רבים: "עברנו תקופה קשה ומטלטלת, הקהילה שלנו נפגעה. אני בטוחה שיש כאן אנשים שעברו חוויות קשות. וכל אחד מתמודד אחרת ומגיב אחרת. גם הקהילה שלנו והאוניברסיטה שלנו נפגעה".

2. כדאי להדגיש את המחויבות שלנו ולצד זה לחזק את תחושת השליטה והעוצמה של הסטודנטים. אפשר לומר לסטודנטים: "כולנו עברנו חוויות קשות, אנחנו פה אתכם, כאן בשבילכם ואנחנו נעבור את זה יחד" (המחויבות שלנו) ולצד זה לומר: "למרות התקופה הקשה וכל מה שעברתם, כל אחד ואחת מכן מצא את הכוחות להגיע לכאן היום, להיפגש ולהיות יחד, וכל אחד מכן מצליח להתחיל את השנה האקדמית, ללמוד ולהתפתח" (חיזוק תחושת השליטה העצמית שלהם).

3. תמיכה והתאמות: חשוב להציג לסטודנטים את התמיכה והסיוע שאנחנו וצוות הקורס ניתן להם כדי לצלוח את התקופה ולהצליח בקורס, אילו פעולות נעשה כדי לתמוך בהם (למשל הוספת שעות קבלה, צילום של סרטונים, משימות מדורגות וכו).

4. גורמי תמיכה באוניברסיטה: כדאי להדגיש לסטודנטים, שאנחנו והאוניברסיטה כולה כאן כדי לתמוך בהם. להזמין את מי שמרגיש צורך לפנות אלי אחרי השיעור ולקבוע זמן לשוחח, או להפנות אותו לשירותי ייעוץ וגורמי תמיכה אחרים באוניברסיטה.

2.3 איך לנהל שיעור בנושאים שנויים במחלוקת?

בקורסים שבהם התכנים הם טעונים ונפיצים באופן בלתי נמנע, כדאי להגדיר מראש (בסילבוס וכן בשיעור הראשון) את המורכבות שאיתה יתמודדו הסטודנטים ולהבהיר שהמטרה היא לפתח את הידע המשותף בעזרת המחקר. אף שיהיה מקום להביע דעות אישיות ולנסות ללבן שאלות עכשוויות המטרה אינה לשכנע בהכרח או להתווכח כדי לנצח. כדאי להבהיר שינתן מקום להחלפת דעות תוך שמירה על שיח מכבד כך שכל המשתתפים יחוו בנוח להשתתף. זו אחריות אישית וקבוצתית. האחריות שלנו כמרצים היא לאפשר דיון ער, ואפילו סוער לעיתים אך להבטיח שהוא לא חוצה גבולות, לא פוגע ולא מאיים. נבהיר לסטודנטים שאם הם חשים שהגבולות האלה נחצו, נבקש שיפנו אלינו ונלבן את העניין.

1. **נדגיש את המבט והשיח המקצועיים ונפריד אותם מעמדות אישיות:** עלינו להפריד במפורש בין ממצאים מחקרניים, תיאוריות, השערות, ידע מבוסס לבין דעות, אידיאולוגיות וכו'. למעשה בזמן השיעור אנו מחזיקים בתפקיד כפול: מומחי התוכן ומנחים של דיון וחשיבה. התפקידים צריכים להתכנס באמצעות פעולות שיקדמו את הדיון מעבר להחלפת דעות אישיות האת באמצעות מושגים תיאורטיים, נתונים וממצאים, השוואות רלוונטיות, והכנסה להקשרים רחבים. התגובות שלנו לא צריכות להיות וכחניות אלא מעשירות, מרחיבות, מוסיפות מידע ופרספקטיבה תיאורטית, מציעות המשגות רלוונטיות וכו'.
2. **נגדיר את התכלית ומסגרת הדיון:** נבהיר לעצמנו ולכיתה אם המטרה היא להגיע להסכמה, לחדד עמדות והבדלים, להיחשף למגוון הקיים, להפריך או לבסס טענות קיימות, לשכנע או להכיר. מכאן נגזור גם את גבולות הלגיטימיות בדיון. איזה פעולות אפשריות במסגרת התכלית שקבענו.
3. **ניצור מרחבי ביטוי מגוונים:** כדאי לעבור בין דיון במליאה לבין דיון בזוגות או קבוצות קטנות כך שהסטודנטים יוכלו להביע את מחשבותיהם ועמדותיהם גם בפורום מצומצם יותר שבו אולי ירגישו בנוח.
4. **נפתח הזדמנויות ל-perspective taking:** כדאי להנכיח את מגוון הדעות הקיים בנושא – בכיתה, בחברה, במחקר, למשל באמצעות חשיפה לטקסטים מגישות שונות, או בביצוע של 'סקר' פומבי בכיתה כדי להנכיח את העובדה שאנשים חושבים באופנים שונים על הנושא; אפשר גם להגדיר שלבים בדיון שבהם מתבוננים בסוגיה מנקודות מבט ספציפיות (לצורך התרגיל), או לחלק "תפקידים" שונים לסטודנטים לאורך הדיון. וכו'. עלינו לנסות להציג בעצמנו את הקול של הצד השני. כדאי להציג ריבוי תפיסות ולא רק את הגישה המחקרית-אישית שלנו. במיוחד בכיתה שבה יש דעה מובילה, אנו יכולים לבטא את העמדה יוצאת הדופן בין אם "כפרקליט השטן", או כתרגיל סוקרטי שנועד לחדד את הטיעונים, או כמהלך שנותן לגיטימציה לדעות שלא נשמעו להיחשף.
5. **נפתח מודעות למסרים הסמויים שאנחנו עשויים להעביר:** גם אם לא אמרנו במפורש, דעותינו יכולות להשתקף מהאופן שבו אנחנו מתייחסים לדעות אחרות, מהדרך שבה הצגנו אותן, הזמן שהקדשנו לכך וכו'. צריך להיזהר ממצב שבו אנחנו הופכים דעות אחרות משלנו לדעות שלא מקובל להשמיע בכיתה כדי שהמרצה לא יבקר או יפגע בסטודנט המחזיק בהן (כל עוד הן במסגרת גבולות השיח הלגיטימי).
6. **אמצו עמדה דיאלוגית בשיח הכיתה:** הקשיבו בסבלנות, נסו לשקף את הטענות השונות שנשמעות בהגינות, הדגישו את הערך בדברים של הסטודנטים, נסו לחפש נקודות השקה ואפילו הסכמה.
7. **הגדירו גבולות ברורים, ואל תאפשרו לדיון לצאת משליטה:** אם הדיון מתלהט, אפשר לעצור, לקחת את האחריות על המשך השיחה, לשנות את הנושא ולהתמקד בהיבט אחר של התופעה שבה דנים, להציע את המבט האקדמי – המושגים, הרעיונות הדרך שבה חושבים על הנושא, ולחזור אל הנושא לאחר שבסיס הידע בנושא התרחב. אפשרות אחרת היא לעצור ולבקש מהמשתתפים לכתוב בשטף את מחשבותיהם על הנושא. הכתיבה תקל על תחושת ההצפה ותסייע להם לחזור ולהתרכז בנושאים החדשים שנלמד בשיעור.. אפשר לבקש מהסטודנטים לשתף אתכם בטקסטים שהם כתבו ולחזון לדון בעיקרי הטענות בשיעור הבא.
8. **האם להביע את דעתי האישית כמרצה? לגיטימי ואפשרי אבל בזירות. ההצהרה על הדעות שלנו עלולה לקבוע את גבולות הלגיטימיות של הדעות והחשיבה על הנושא.**

לא כל הסטודנטים ירצו להביע דעה מנוגדת לעמדתו של המרצה. לפיכך עדיף לאפשר קודם מרחב וערוצים לביטוי תפיסות מגוונות, של התלמידים או במחקר ובחברה בכלל, ורק אח"כ להציג את העמדה האישית. כדאי לתת לסטודנטים מרחב להביע את העמדות והדעות שלהם ולא להגביל מראש את גבולות הלגיטימיות והחשיבה.

9. לעטוף את הדיון בפעילות חיובית שיוצרת תחושת קשר ושייכות בכיתה: למשל לפני הדיון להציב שאלות שחושפות את הדמיון וההסכמה בין הסטודנטים; או בסיום הדיון לעבור לנושא שמבליט דווקא קרבה רעיונית; או לדיון ופעילות שמדגישים את היותנו חלק מקהילה משותפת – סטודנטים במקצוע מסוים.

10. האם דיון כזה לא יוביל לפגיעה בהערכה האישית שחשים המשתתפים כלפי מי שמחזיק בדעה מנוגדת? דיון בנושאים טעונים מקושר לא פעם לתפיסות יסוד, אמונות וערכים של כל אחד. במצב זה יש סכנה שנחוש איום על תפיסות יסודיות שלנו ונאבד אמון באלה שמחזיקים בתפיסות הפוכות. המחלוקת עלולה לצבוע את האדם שאיתו אנו מתווכחים ולהפוך לתחושת אכזבה, שבר וריחוק ("איזה מן אדם מחזיק בדעות כאלה? מה זה אומר עליו?") ואלה עלולים לפגוע בהמשך הלמידה.

איך אפשר לצמצם או להגביל את ההתייחסות הזאת?

א. לשמור על גבולות בתוך הדיון: למנוע התדרדרות להתייחסויות אישיות לגופם של אנשים ולנסות לדבר על השקפות רחבות יותר או לחבר את הטענות לעמדות קיימות מעבר לסטודנט שהציג אותם; במקום להתייחס אישית ("הדעה שלך מאוד בעייתית") עדיף להתייחס באופן כללי ("העמדה ששמענו רווחת, אף שיש בה קשיים").

ב. להשתדל ליצור סביבה מוגנת גם לסטודנטים שמציגים עמדות מיעוט בקבוצה - להקפיד על כך שהם לא מושקפים ולא מפעילים צנזורה עצמית מתוך חשש.
ג. לנסות למצוא נקודות הסכמה, או לפחות להכיר בערך של חלק מהדברים שמציגים אנשים שעם עמדתם אנחנו לא מסכימים. אפשר להשתמש בהתייחסויות מחזקות כמו "אף שאני לא מסכים עם המסקנה, אני מקבל את האופן שבו הצגת את המצב...", "הנקודה שהעלת ביחס לנושא היא משמעותית וחשובה וצריך לדון בה כיוון ש...".

חלק 3: מדריכים ותמיכה לסגל ההוראה ולסטודנטים.ות

3.1. מדריכים, תמיכה וייעוץ לסגל ההוראה לקראת החזרה ללימודים

1. [מתווה חזרה ללימודים תשפ"ד](#)
2. [צפייה בסדנאות](#) והדרכות שהתקיימו לקראת החזרה ללימודים
3. ייעוץ אישי פדגוגי – teaching-center@bgu.ac.il
4. מוקד לסיוע טכנולוגי בהוראה – elearn@bgu.ac.il
5. תכנון סדנאות מחלקתיות – teaching-center@bgu.ac.il
6. [קול קורא](#) לבקשת תמיכה ביחזמות לקידום ההוראה
7. סיוע נפשי – [השירות הפסיכולוגי](#), psychserv@bgu.ac.il, 08-6461088, [טופס פניה למוקד הסיוע](#)

3.2. גורמי סיוע ותמיכה לסטודנטים.יות

1. [מתווה חזרה ללימודים תשפ"ד](#)

2. סיוע נפשי – [השירות הפסיכולוגי](#), psychserv@bgu.ac.il, 08-6461088, [טופס פניה למוקד הסיוע](#)
3. [דיקנט הסטודנטים](#) – אפיקי סיוע מיוחדים לסטודנטים. יות במלחמה, מלגות וסיוע כלכלי, שיעורי עזר, תגבורים ועוד
4. [מידע למשרתי.ות מילואים](#)
5. [מתחמים מוגנים באוניברסיטה](#)